

2. FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL

2.1. Fondarea și organizarea Fondului Internațional Monetar

2.1.1. Conferința monetară și financiară de la BRETTON-WOODS. Crearea FMI

Conferința de la Bretton-Woods (New Hampshire) a reunit în 1944 reprezentanți din 45 de state (inclusiv cei ai Uniunii Sovietice care nu vor semna acordurile și ai Chinei naționaliste). Negociatorii au ținut cont de criza din 1929 și doreau să evite întoarcerea la un război al monedelor, la cursurile de schimb multiple și la utilizarea devalorizării din anii 1930.

Printre persoanele care au militat direct, încă de la primele proiecte referitoare la organizarea relațiilor financiare și monetare de după război și care au participat ulterior la toate discuțiile și tratativele ce s-au dus în S.U.A. și în Anglia în principal, dar și cu toate statele atunci membre antifasciste (Națiunile Unite), au fost: în S.U.A., Harry Dexter White - consilier al ministrului de finanțe S.U.A., iar în Anglia, John Maynard Keynes, numit în 1940 consilier onorific în Ministerul Finanțelor. Participarea acestor personalități a fost atât de directă și concretă, încât propunerile oficiale ale S.U.A. și ale Angliei, care au survenit drept bază de discuții până la redactarea

documentului comun prezentat ulterior la Bretton-Woods au rămas cunoscute sub numele de planul White și planul Keynes.

Înainte de a fi publicat (5 aprilie 1943) planul White a fost modificat și reformulat de 6 ori. După discuțiile neoficiale cu reprezentanții unui număr de țări, inclusiv Angliei și Uniunii Sovietice, s-au mai făcut 4 variante, ultima apărând la 10 iulie 1943 sub denumirea de "Proiect preliminar de schiță a unei propuneri pentru un fond internațional de stabilizare a Națiunilor Unite și Asociate".

Planul Keynes²⁶ a ajuns la a cincea varianta în august 1942, care a fost trimisă și Trezoreriei S.U.A. Planul a apărut oficial la Londra la 7 aprilie 1943, sub denumirea de „Propuneri pentru o Uniune de clearing internațional.

Ceea ce aveau în comun aceste planuri era faptul că urmăreau crearea unei instituții monetare internaționale, care să fie o veritabilă autoritate interguvernamentală. Cuprinzând și ideea unei unități de cont și a unui clearing multilateral, ele au reprezentat adevărate proiecte ale unui sistem monetar internațional. Deosebiriile dintre ele, pe seama cărora s-au purtat numeroase discuții, nu erau puține la număr și erau fundamentale. Astfel, în timp ce fondul de stabilizare prevedea existența unui capital la care toate țările participante trebuiau să contribuie cu o cota (o parte în aur, o parte în moneda lor națională), ceea ce transforma Fondul într-un fel de „casa de ajutor reciproc”²⁷, Uniunea de clearing prevedea dreptul pentru

²⁶ Sterian, Dumitrescu. *Economia Mondială*, Editura Economică, București, 1999, pp. 325 - 377.

²⁷ Age, Bakker. *Instituțiile financiare internaționale*, Editura Antet, Oradea, 1997, p. 79.

țările membre ca fără a face vreun efort, sa primească o cotă de monedă scripturală (bancori) proporțional cu volumul comerțului său exterior în ultimii ani dinaintea războiului, cu care să poată cumbara bunuri și servicii. Fondul de stabilizare prevenea eliminarea restricțiilor valutare cu excepția celor aprobate de Fond, în timp ce Uniunea de clearing, pe o poziție mai realistă, dar și de apărare a zonei engleze, nu cerea astfel de măsuri, și chiar sublinia necesitatea controlului mișcărilor de capital. Fondul de stabilizare, în varianta lui din aprilie 1943, era împuternicit să stabilească și să modifice cursurile de schimb ale monedelor țărilor membre. Această prevedere era nu numai o încălcare a suveranității țărilor membre, dar și o acordare de drepturi suprastatale. În planul Keynes se prevedea ca stabilirea cursurilor de schimb să se facă de comun acord, prin negocieri între țara membră și Uniunea de clearing.

Anglia, prin planul Keynes, folosea argumentul că nici un stat membru nu va trebui să-și angajeze resursele sale pentru susținerea altor state, ce doar să fie de acord ca, în cazul în care va dispune de resurse suplimentare acestea să poată trece într-un fond general și să poată fi folosite în scopuri asupra cărora s-a căzut de acord. Era însă clar, ca cel puțin în primii ani doar S.U.A. putea dispune de asemenea disponibilități. Ideea aceasta, care aparent voia să însemne o extindere la sfera internațională a metodelor oricărui sistem național, fiind vorba în speță de soldurile băncilor centrale, prezintă dezavantajul situației economice precare a majorității statelor care aveau solduri pasive. Orice formulă s-ar prezenta oficial sau cu titlu personal, adoptarea ei depindea de concluziile autorităților monetare

de la Washington și ale Congresului S.U.A., care apreciau avantajele și dezavantajele pe termen scurt și de perspectiva pentru statul american.

Fondul Monetar Internațional²⁸ se regăsește în obiectivele formulate în acordul de la Bretton-Woods de creare a Fondului Internațional Monetar, considerat drept Statutul sistemului:

- Cooperarea Monetară Internațională;
- Universalitatea sistemului ceea ce presupune că orice stat care recunoaște prevederile Statutului F.M.I, poate adera la acest organism și implicit la Sistemul Monetar Internațional;
- Fixitatea parității și cursurile valutare, pentru asigurarea acestui principiu astfel că moneda națională a fiecărui stat membru trebuia să aibă o definiție legală inițială, numita „valoare paritară stabilită în aur sau dolari”¹ (1\$ = 0,888671 grame aur fin). Modificarea parităților putea fi efectuată numai la propunerea țării membre în urma consultării cu F.M.I. pentru corectarea unui dezechilibru temporar al balanței de plăți externe, care se prelungește timp de 2 - 3 ani. Tot pentru respectarea acestui principiu, tranzacțiile cu aur se puteau efectua numai la prețul oficial (o uncie de aur valora 35 \$), iar cele cu valute doar la cursurile oficiale, care fluctuau numai în limite de +/- 1% față de cursurile paritare;
- Convertibilitatea reciprocă a monedelor prin desființarea restricțiilor asupra plăților curente, în

²⁸ Paul, Olcescu. Constantin, AndronovicI. *Relații și organizații economice internaționale*, Universitatea “Al. I. Cuza”, Iași, 1985, pp. 115 – 174.

vederea multilateralizării plăților, precum și convertibilitatea în aur a dolarului. Adaptarea convertibilității reciproce s-a stabilit a se realiza pe măsura ce țările îndeplinesc condițiile necesare. Conform acestui principiu, dolarul american era convertit atât în aur cât și în valute;

- Asigurarea unui volum de rezerve de mijloace de plată internaționale (lichidități internaționale) adecvat nevoilor de echilibrare a balanțelor de plăți externe ale țărilor membre. Ele se compun din rezerve în aur, devize și rezerva țării la F.M.I (excedentul cotei de participare față de deținerile FMI în moneda națională a țării respective).

2.1.2. Definiție și țările membre

Fondul Monetar Internațional reprezintă o organizație internațională din cadrul Națiunilor Unite creată pe baza acordului Conferinței monetare și financiare din anul 1944 de la Bretton Woods, SUA pentru a facilita cooperarea valutar-financiară dintre țările membre.²⁹

FMI este organizat ca o societate anonimă pe acțiuni de drept american, deoarece sediul său este la Washington.

Statutul FMI împarte membrii în două categorii și anume în membri originali și alți membri. Țările membre sunt cele care au participat la Conferința de la Bretton Woods și care au semnat acordul până la data de 27

²⁹Gheorghe, M., Voinea. *Mecanisme și tehnici valutare financiare internaționale*, Ediția a-III-a revăzută, Editura Sedcom Libris, Iași, 2004, pp.220-223.

decembrie 1945 (29 la număr denumite și țări membre fondatoare)³⁰ Alți membri sunt țările care au semnat ulterior un acord de aderare cu FMI. La data de 30 aprilie 1999 numărul țărilor membre se ridică la 182, ceea ce înseamnă aproape toate țările lumii.

Calitatea de membru al FMI este deschisă oricărei țări care se angajează să respecte obligațiile din statutul aprobat.

Din cuprinsul articolului VIII din statutul FMI, rezultă următoarele obligații generale ale membrilor:³¹

- Țările membre se angajează să nu aplice restricții asupra efectuării plăților curente. FMI promovează liberalismul în schimburile și cooperarea internațională, dar statutul prevede că o țară membră poate să mențină restricții pe o perioadă tranzitorie nedefinită ca perioadă;
- Țările membre nu permit unei agenții fiscale să se implice în aranjamente privind discriminarea monedei sau de multiplicare a practicilor monetare, ceea ce înseamnă că se evită practicile monetare discriminatorii;
- Țările membre se angajează să asigure convertibilitatea³² la cerere a soldurilor în monedă

³⁰ Raluca, Miga-Beșteliu. *Organizațiile internaționale interguvernamentale*, Editura All Beck, București, 2000, pp. 254 -344.

³¹ Articles of Agreement; International Monetary Fund, Washington D:C., 1985, p.29.

³² Convertibilitatea presupune ca fiecare stat membru să colaboreze cu FMI în vederea aplicării și menținerii unor reglementări de schimb ordonate și a stabilității cursului de schimb. Conform mențiunilor art. IV din statut, FMI este îndreptățit să ceară fiecărei țări membre să

proprie deținute de alte țări membre și provenite sau necesare tranzacțiilor curente. Statutul FMI prevede că o țară membră poate să mențină restricții pe o perioadă tranzitorie nedefinită ca durată;

- Țările membre își asumă obligația să furnizeze informații privind deținerile oficiale și particulare de aur, mijloacele de plată internaționale, evoluția exporturilor și a importurilor, balanța de plăți, investițiile străine, produsul intern brut, indicele prețurilor, cursul de schimb, controlul schimburilor. FMI colectează informațiile economice, monetare și financiare necesare pregătirii studiilor de fundamentare, a politicilor și strategiilor țărilor membre;
- Țările membre se angajează să consulte și să colaboreze cu celelalte țări membre, în cazul în care mențin sau aplică restricții la tranzacțiile internaționale;
- Țările membre se angajează să consulte și să colaboreze cu FMI și cu alți membri, în domeniul politicii activelor de rezervă, al lichidității internaționale și în promovarea DST în calitatea de activ rezervă a sistemului valutar.

notifice regulile de schimb pe care urmează să le aplice și să le publice toate modificările efectuate.

2.1.3. Drepturile și obligațiile țărilor membre ale FMI

Drepturile și obligațiile țărilor membre sunt reglementate în Statutul FMI. Statutul inițial s-a modificat substanțial în anul 1978 pentru a putea face față evoluțiilor FMI. În prezent, Statutul cuprinde prevederi inițiale care s-au menținut și prevederi noi, atât referitor la drepturi, cât și, mai ales, la obligații.

Țările membre ale FMI au următoarele drepturi:

- dreptul la vot, respectiv de a participa la adoptarea deciziilor în cadrul FMI. Dreptul la vot este proporțional cu participarea țării la capitalul social. La intrarea în FMI și cu prilejul majorărilor, țările membre subscriu și varsă cote-părți, echivalentul acțiunilor, o cotă-parte având valoarea nominală egală cu 100000 DST-uri. În ceea ce privește poziția celor 5 țări, ca număr de voturi, ea s-a modificat permanent fiind o reflectare a modificării raportului de forțe pe plan economic și financiar. Această modificare a numărului de voturi se realizează cu prilejul majorării de capital când se stabilesc cotele-părți ce pot fi subscrise de fiecare țară. Sistemul de stabilire a dreptului la vot este următorul: fiecărei țări i se acordă 250 de voturi pentru calitatea de membră a FMI și în plus, câte un vot pentru fiecare cotă-parte de 100000DST subscrisă și vărsată. România, cu o participare la capitalul social egal cu 1.030.200.000 DST, dispune prin același model de calcul, 10.552 de voturi;

- dreptul de a efectua tranzacții și operațiuni cu FMI (tranzacțiile se referă la schimburi de active monetare iar operațiile reflectă utilizările sau încasările de active monetare;
- dreptul de a cumpăra valută convertibilă sau DST în schimbul unor sume echivalente în monedă națională, pe termen scurt sau mediu, pentru echilibrarea balanței de plăți;
- dreptul de a primi alocații de DST;
- obținerea dreptului de aderare la Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

Obligațiile țărilor membre³³ se constituie într-un "cod de bună conduită", pe care țările trebuie să-1 respecte pentru a evita situațiile de criză sau conflict ce ar putea să apară în relațiile lor cu celelalte țări membre sau cu FMI. Dintre obligații enumerăm:

- statele membre se angajează să elimine restricțiile valutare asupra plăților și transferurilor privind tranzacțiile internaționale;
- țările care au aderat la FMI și-au propus să acționeze pentru adoptarea principiului parităților fixe, eliminarea devalorizărilor pentru a susține lichiditățile internaționale și să restabilească convertibilitatea în vederea liberalizării transferurilor pentru tranzacții curente;
- țările membre trebuie să elimine progresiv restricțiile din cale schimburilor internaționale, pentru a asigura dezvoltarea comerțului mondial;

³³ Patrik, Lenoiu. *Fondul Monetar Internațional*, Editura CNI Coresi S.A., București, 2000, pp. 99 -112.

- țările membre trebuie să comunice FMI informațiile considerate necesare pentru buna funcționare a Fondului;
- în vederea realizării obiectivelor statutare, țările membre trebuie să colaboreze cu FMI. Colaborarea nu se referă doar la comunicarea de informații ci și la obligarea țărilor membre de a permite experților FMI să facă o evaluare asupra situației economice a țării respective.

În concluzie țările care au semnat Statutul FMI și-au asumat obligația de a renunța la restricțiile asupra efectuării plăților și transferurilor internaționale, la politici monetare discriminatorii, să furnizeze informații economice și financiare și să asigure convertibilitatea la cerere a sumelor de monedă națională proprie deținute de alte state și provenite din tranzacții curente³⁴.

2.1.4. Obiectivele statutare și funcțiile FMI

Conform art. 1 al Statutului FMI și-a propus următoarele obiective:

- Să promoveze cooperarea monetară internațională printr-o instituție permanentă care să pună la dispoziția țărilor membre consultanța și colaborare în probleme monetare;
- Să faciliteze expansiunea și creșterea echilibrată a comerțului internațional și prin aceasta să contribuie la menținerea unui nivel înalt al forței de muncă și al veniturilor și la dezvoltarea resurselor

³⁴ Ion, Ignat. Spiridon, Pralea. *Economie Mondială*, Editura Symposium, Iași, 1994, p. 58.

productive ale tuturor membrilor ca obiective primare ale politicii economice;

- Să promoveze stabilitatea cursurilor valutare, să mențină prin aranjamente cursuri ordonate de schimb între membri, și să împiedice deprecierea competitivă a cursurilor valutare;
- Să asiste formarea unui sistem multilateral de plăți cu privire la tranzacțiile curente dintre membrii și eliminarea restricțiilor din calea schimburilor externe care împiedică dezvoltarea și creșterea comerțului mondial.
- Sa ofere ajutor țărilor membre punând pe un anumit termen la dispoziția acestora resursele generale ale FMI în baza unor garanții corespunzătoare, prin aceasta oferindu-le posibilitatea de a corecta unele deficite din balanța de plăți fără a fi nevoite să recurgă la masuri distructive pentru prosperitatea națională sau internațională;
- în concordanță cu obiectul anterior, FMI urmărește reducerea perioadei și a intensității dezechilibrului din balanțele de plăți ale țărilor membre.

Organizarea și funcționarea FMI se bazează și urmărește ca într-o formă sau alta să îndeplinească obiectivele statutare amintite.

FMI în calitate de organizație interguvernamentală, îndeplinește următoarele funcții:

- funcția financiară se manifestă prin faptul că se mobilizează resurse financiare ce se distribuie țărilor membre, în vederea dezvoltării comerțului